

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 105:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgerdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringnalda, Socrahaia; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goo.

Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertenties: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

Tot nadere aankondiging is het adres van den Eindredacteur:
DUITSCH KAMPWEG 10, WOLFHEZEN.

INHOUD: Uit de Schrift: Sfeer en leer. (Hand. 2:42). —
Kerkelijk Leven: Apologie van Dr Hooykaas. Corrigenda.
— Uit het Pol. en Soc. Leven: Partijen in de Partij. —
Perschootw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

UIT DE SCHRIFT.

Sfeer en leer.

En zij waren volhardende in de leer der Apostelen en in de gemeenschap en in de breking des broods en in de gebeden.
Hand. 2:42.

We moeten de leer zuiver houden", zoo zegt men.

"Gij met uw leer — zorg liever voor een goede sfeer", meent een ander.

En met dergelijken strijd wordt in ieder geval de sfeer bedorven, terwijl uit het debat blijkt, dat niet ieder de leer zoo voortreffelijk vindt.

Merkwaardig is het, dat de Schrift zoo geen tegenstelling tusschen die twee kent.

Welk een "sfeer" was er bij de eerste christenen na den Pinksterdag.

En zij volhardden in de leer.

De sfeer is er, op grond van de leer. En de leer dekt de sfeer. En sfeer en leer leven beide, omdat ze echt zijn.

Waar de gemeente van Christus de leer loslaat, daar laat ze dus ook los de sfeer der eerste Christengemeenten.

Waar zij de sfeer niet meer acht is de geestelijke eenheid met de eerste christenen verbroken.

Slechts waar het leven is naar het Woord, dat is naar de leer en in de sfeer der Schrift, is het echte leven.

En wij weten dat wel.

O, het kan wel eens een oogenblik bekoorlijk schijnen om bewogen te worden door wat "de gemoedelijke toon" heet, door wat de beweging des gemoeds is, terwijl het vaag klinkt, en zonder dat we er houvast aan hebben, aan ons voorbij gaat.

Onze menselijke natuur weet daarin wel iets te vinden. De bewogenheid van het lieve inhoude trekt wel eens. Anderzijds, er zijn koude, verstarde, intellectualistische naturen, die er een verstandelijk genoeg in hebben, de waarheid als een dood lichaam uiteen te snijden. Die kunnen de sfeer missen.

Maar de ziel wordt ziek indien we doen als de eersten, en ze verdort indien we doen als de laatsten.

Ons hart heeft behoefte aan de vastigheden des geloofs.

Wij moeten weten, omdat God tot ons spreekt; en we kennen den rijkdom der waarheid, die Hij ons wil geven te verstaan.

En dan kunnen we bewogen zijn.

Bewogen om de diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods.

En dan leven we die bewogenheid uit.

We leven die uit in de liefde.

In de gemeenschap met elkander.

En in de gemeenschap met onzen God.

Dan worden we een liefhebbend en een biddend volk.

O, er wordt zooveel geklaagd over geestelijke doodschheid.

Er wordt gezocht over gebrek aan de rechte sfeer.

Zou 't ook andermaal moeten worden gezegd: "Mijn volk gaat verloren, omdat het geen kennis heeft?"

Zou 't ook misschien kunnen zijn, dat we ons

hart zoo weinig onder de tucht van de echte liefde brengen?

Laten we 't bidden: Heere leer ons... door Uw Geest en door Uw Woord...

Dan zijn we in de sfeer van de leer, en dan ontvangen we de leer in de sfeer waar het goed is.

J. W.

KERKELIJK LEVEN.

Apologie van Dr Hooykaas.

Aan het verzoek van Dr Hooykaas om in ons blad naar aanleiding van onze artikelen over zijn boekje "Tien Hoofdpunten van ons Geloof", een korte verdediging te mogen plaatsen, voldoen we gaarne.

Hij schrijft:

Het is me een oprecht genoegen, met een enkel woord op de reeks artikelen van prof. Hepp in zijn eigen blad te antwoorden; dit valt licht, voor den lezerskring, waaraan men niet noodig heeft telkens de betreffende stukken nog eens voor te leggen, van een korte repliek te dienen.

En bij geboden gelegenheid dit niet na te laten, heeft eenig belang, zoowel ter wille van de hoffelijkheid, die er prijs op stelt, uit te spreken, dat men het geleverde betoog met veel belangstelling en niet zelden met instemming heeft gelezen, alsook ter wille van de hoop, het betoog op eenige punten die naar ik meen, niet geheel zuiver gezien zijn, recht te zetten.

Toch: slechts een korte repliek, die alleen eenige punten noemt. Wel ben ik bereid tot een zoo volledig mogelijk antwoord. Ik zou dan echter over eenigen tijd moeten beschikken en over evenveel plaatsruimte, als mijn geachte bestrijder in zijn tien artikelen heeft gebruikt.

Is er een uitgever bereid?

En staat prof. Hepp toe, zijn artikelen, met daaraan toegevoegd een antwoord van mij, van denzelfden omvang, in een brochure uit te geven, bijv. onder den titel "Modern en Gereformeerd"? Dan sta ik tot zijn dienst.

Voorloopig slechts enkele aantekeningen. Ten eerste — het doet er niet veel toe maar mag toch wel even gezegd — stóekt mij dat "modernist" en "modernistisch" een beetje. De naam "Modernen" klinkt ons al tamelijk ouderwetsch, maar dien willen de Vrijzinnige Protestanten zich nog wel zonder bezwaar getrouwen; doch niet zonder verzet laten wij dezen ouden naam konfijten tot een "isme".

Voorts — dit is belangrijker — verzet ik me tegen het herhaaldelijk gebruik van de aanduiding "pantheïstisch"; dit past niet op mijn geloof. Weliswaar huldig ik niet het strak-transcendentale theïsme, dat mij meer Joodsch of Mohammedaansch dan Christelijk voorkomt te zijn, maar omdat ik zeer levendig in de waarheid van Gods verheven immanentie geloof, behoeft mij daarom niet aangewreven te worden, dat ik pantheïst ben (art. IV, VII en VIII). Of was de prediker die leerde: "In Hem leven wij en bewegen wij ons en zijn wij" ook pantheïst? Ieder blad van mijn boekje getuigt, dat ik er ver van ben te gelooven, dat God en de Schepping identiek zouden zijn, maar vooral, dat ik Gods werkzaamheid in het natuur-gebeuren zou doen opgaan, en niet in de geestelijke waarden en in Hem, in Wien deze haar rustpunt vinden, den laatste grond van den godsdienst zou zoeken.

Onmiddellijk sluit zich hierbij de karakteristiek van het Humanisme aan (art. III), als zou het zijn "vereering van den mensch". Waartoe die ave-rechtsche blaam? Is het zoo moeilijk, te erkennen, dat men in het humanisme wel degelijk aanvaard kan — en metterdaad bij ons aanvaardt — goddelijke machten en krachten, die zich wel in de menscheid openbaren, maar daarom nog geenszins in de menscheid opgaan? Het is weer hetzelfde misverstand, als elders zoo vaak zich openbaart bij het begripen van den term "Autonomie": Humanisme is voor mij en voor duizende geest-

verwanten allerm minst vereering van den mensch, maar vereering van God zooals Hij zich in mensch en menscheid openbaart.

Ja, maar dan blijft toch Gods openbaring van het menscheijke en onze kennis van het menscheijke afhankelijk?

Inderdaad. Als ik wel heb, ligt het voornaamste punt van verschil tusschen mijn geachten bestrijder en mij hierin, dat hij de beteekenis van den subjectieven factor, dien ik nogal sterk op den voorgrond geschoven had, zooals in mijn opzet paste, overschat naar de waarde, die ze voor mij heeft, onderschat in de beteekenis, die ze ongetwijfeld voor hem en al zijn geestverwanten bezit. Nergens komt dit klaarder uit, dan waar hij schrijft, dat volgens mij "de voorbijgaande en vlottende zielsontwaringen zekerheidsbron zijn van het eeuwige" (art. X). Het verschil tusschen mijn overtuiging en wat mij toegedicht wordt is maar: dat de zielsontwaringen volgens mij als middel tot onze kennis van het eeuwige de bron zijn, terwijl de objectieve waarheid van het eeuwige daarvan allerm minst afhankelijk is. God is voor mij als voor mijn bestrijder de Waarheid, maar van onze Godsbeleving is alle menscheijk geloof afhankelijk. Het mijne; het uwe soms niet? Wat is de objectiviteit der Openbaring, of men ze zoekt in de Schrift of in de Kerk, tenzij deze subjectief wordt aanvaard? Maar waartoe dan het instrument, dat God ons in rede en geweten gaf, af te vallen, wanneer wij toch — in iedere instantie — alleen door deze instrumenten God kunnen ontvangen in ons wezen?

Ik vlei me niet, door deze verklaring, hoe evident de beteekenis ervan voor mij is, prof. Hepp tot andere gedachten te brengen; wel meen ik, ons verschillend standpunt hierin vooral gefixeerd te mogen zien. En nu zou ik alleen deze waardeering willen vragen, dat van de andere zijde evenmin aan ons relativisme en menscheijvergoding werd verweten, als wij de overzijde letterknechterij of ondoorleefd gezagsgeloof kunnen of willen verwijten. Ik geloof in uw subjectieve doorleving, geloof gij evenzoo in mijn aanvaarding en vereering van het objectieve. Is dit wederzijds niet een redelijke eisch?

Ten slotte dit. In mijn boekje is geen polemiek, en er is geen bewijs in te vinden (zie art. V) dat mijn belijdenis zou zijn opgesteld tegenover de orthodoxie. Ze is alleen opgesteld om te zoeken naar een basis van gemeenschappelijke overtuiging met zoo groot mogelijken kring van geestverwanten. Ware ik polemisch geweest, wie weet op prof. Hepp ook mijn hand niet met roof en kloof overdekt had gevonden (art. IX). Maar mijn poging was niet antithetisch maar inderdaad synthetisch, ter wille van eigen kring. Vandaar, dat ik ook de psychologische methode wenschte te volgen. Gemeten naar de maat van een Modernen Catechismus of van een Kort Begrip (art. X) van het Vrijzinnige Protestantisme, viel het dan ook schraler uit, dan het zelfs in een werkje van mijn pen had behoeven uit te vallen. Men kan verschillen over de vraag, of ik goed gedaan heb met het kiezen van de gevolgde methode dan wel of het beter geweest ware uit de volheid (in kort begrip) te poneeren: Mijn Geloofsbelijdenis. Maar dat ik alleen getracht heb, waarlijk niet als "geleerde schrijver" maar als eenvoudige predikant en bescheiden geloovige rondom mij te verzamelen wat ik aan religieuze overtuiging in en rondom me wist, — dit moge prof. Hepp toch eventjes erop bedacht doen zijn, of hij er God mee eert, wanneer hij zoo snel de mogelijkheid van gemeenschap afweert — en die voor geen vijf procent (art. X) toelaat. Inderdaad! het smart me, wanneer ik een andersdenkende niet in God kan naderen; maar dit smart me... niet, omdat ik daardoor aan eigen gemeenschap met God twijfel. Doch, als ik Daarin rust; waar is dan mijn broeder van anderen naam, die mij niet zien wil?

C. E. HOOYKAAS.

Wij danken Dr Hooykaas zeer voor den aangenamen toon van zijn apologie.

Onvoorwaardelijk gelooven we aan de echtheid